

METEOROK

AZ MMTÉH ROVATA

METEORMEGFIGYELÉSEK 1983 JÚLIUSÁBAN

észlelők	vizu/h	foto/h	mm/h
Árvai László /Gödöllő/	14.0	-	-
Benke Miklós /?/	1.5	-	-
Bíró Levente /Nagyszalonta,R/	5.1	-	6.3
Blaha György /?/	1.4	-	-
Bodzás Gábor /?/	4.0	-	-
Boda Mária /?/	1.4	-	-
Bodnár Norbert /?/	2.2	-	-
Born Gergely /Békéscsaba/	4.0	-	-
Bucsi Gábor /Békés/	sz.	-	-
Buka Adrienn /Gyula/	2.7	-	-
Csaba Attila /Tata/	2.3	-	-
Csicseri Adrienn /?/	1.4	-	-
Dömény Gábor /Kajdacs/	1.7	-	-
Farkas Ernő /Juta/	15.5	-	-
Felegyi Attila /Békéscsaba/	4.6	-	-
Fidrich Róbert /Bakonycsérnye/	9.4	-	-
Forgács Zoltán /Vecsés/	3.0	-	-
Gazdag Zsolt /?/	1.4	-	-
Gál Attila /?/	1.4	-	-
Gál János /Gödöllő/	2.5	-	-
Gyarmati László /Mezőberény/	4.0	-	-
Hardi Ferenc /Tapolca/	1.0	5.7	1.8
Hevesi Zoltán /Kaposvár/	2.1	-	-
Hollósy Tibor /Budapest/	1.6	1.2	-
Horváth Róbert /Veszprém/	0.5	2.5	-
Imre Ferenc /?/	1.4	-	-
Karkus Zsolt /Jászládány/	2.8	-	1.1
Kelemen Zsolt /Gödöllő/	3.0	-	-
Keszthelyi Sándor /Vasas/	1.0	-	-
Kész László /Bóly/	3.5	-	-
Kiss János /Gödöllő/	6.8	-	-
Kósa-Kiss Attila /Nagyszalonta,R	4.7	-	-
Kovács Tamás /?/	1.4	-	-
Kosicz Tamás /?/	1.4	-	-
Krausz Károly /?/	sz.	-	-
Krenner Antal /?/	5.7	-	-
Laczkó Attila /Sülysáp/	6.6	3.3	-
Lakatos István /Maglód/	0.5	-	0.5
Lukács József /Bóly/	1.2	-	-
Martin Anna /Szárliiget/	1.4	-	-
Mojdisz István /Békéscsaba/	4.0	-	-
Morovián Péter /Tinnye/	2.5	-	-
Nagy Szilvia /Tata/	3.2	-	-

Nagy Zoltán /Szeged/	9.4	-	-
Pirityi János /Nagykanizsa/	1.5	-	-
Podhorszky Norbert /Tinnye/	2.5	-	-
Pogrányi Irén /?/	1.4	-	-
Priskin István /Békéscsaba/	4.0	-	-
Rózsa Ferenc /Vác/	5.7	-	-
Sajtz András /Ujfalu, R/	17.8	-	-
Ságodi Ibolya /Mélykút/	15.0	1.5	0.3
Schmidt Gábor /Bóly/	3.5	-	-
Spányi Péter /Budapest/	2.3	-	-
Szabó Anikó /Gyöngyös/	1.6	-	-
Szabó Dávid /Székesfehérvár/	15.4	7.5	-
Szabó Edit /Debrecen/	4.0	-	-
Szabó Erika /Debrecen/	2.3	-	-
Szabó Sándor /Bóly/	3.5	-	-
Szauer Ágoston /Pápa/	1.0	2.0	-
Szathmári Andrea /Süttő/	3.2	-	-
Szigeti Gábor /Békéscsaba/	4.0	-	-
Szóke Balázs /Budapest/	4.0	-	-
Tepliczky István /Tata/	13.2	26.4	-
Tóth János /Mezőberény/	8.3	-	-
Varhol Sándor /?/	1.4	-	-
Vella Tünde /Darány/	2.1	-	-
Virág Márta /?/	1.4	-	-
Wagner Péter /Kaposvár/	2.1	-	-
Zenkl Gábor /Gyöngyös/	1.6	-	-

A hónap 23 éjszakáján 69 megfigyelő 272.0 óra vizuális, 50.1 óra fotografikus, valamint 10.0 óra mikrometeorit észlelést végzett. Július hosszú évek óta az egyik leggazdagabb észlelési anyagot produkáló időszak. Nyár van, elkezdődtek a különböző megfigyelőtáborok, de a vakációjukat töltő "egyéni" észlelők sem voltak tétlenek. A sok, eddig ismeretlen név az észlelőlistában ennek következménye. Reméljük, hogy később is olvashatunk róluk a meteorozók között, néhányan talán megkedvelték e látványos, érdekes megfigyelési területet.

Az új megfigyelők közül néhánynak nem lett feljegyezve a lakóhelye - ilyen esetben "/?/" szerepel a listában. A "vizuális" oszlopban az "sz." szórványmegfigyelést jelent, olyat, amikor csak egy-egy meteor /tűzgömb/ adatai kerültek lejegyzésre. Ide soroltuk a néhány teleszkopikus - általában változóészlelés közben megpillantott - meteorot. Sajnos rendszeres teleszkopikus megfigyelés ebben a hónapban sem érkezett be. Örömmel állapíthatjuk viszont meg, hogy az adatok beküldési formátuma legtöbbször a korábbi kéréseknek megfelelő, könnyen kezelhető - az jelentősen megkönnyíti a feldolgozási munkát.

Néhány szó július észlelési rendezvényeiről. A hó első hetében - újhold környékén - több nagy tábort rendeztek országszerte. Meteorozás szempontjából a leggazdagabb eredményt a Pénzesgyőrben szervezett Komplex Természetismereti Országos Tábor /CU-'83/ hozta. A rendezvényt a tatai "Hermann Ottó" Természet-tudományi Stúdió a "GÖNCOL" Csillagászati és Planetológiai Társasággal közösen hívta életre. A célja az volt, hogy minél szélesebb természettudományos körképet nyújtson a résztvevőknek:

a barlangászat, meteorológia, környezetvédelem stb. mellett így kapott helyet a csillagászat is. A témák vezetésére ismert, "gyakorló" amatőröket kértek fel. A legnagyobb sikere a meteorészlelésnek volt, 21-en vettek részt benne. A Bakony ideálisan sötét ege kedvezett a fotózásnak, a tábor alatt Szabó Dávid és Tepliczky folyamatosan fotózta az eget a váci amatőrök fényképezőgépeivel.

Ugyanebben az időszakban /3-10. között/ Kaposvárott és Rókafarmon is észlelőtáborokat rendeztek, azonban - érthetetlenül - egyetlen észlelés sem futott be ezekről. /Annak ellenére, hogy az előbbi helyen biztos tudásunk van ilyenről!/ Pedig szinte valamennyi éjszaka derült volt, sőt a hét végére rendkívül tiszta lett a légkör. 8/9 és 9/10-e az egész hónap legátlátszóbb éjszei /a Bakonyban a határmagnitúdót +6.6-ra becsülték/.

A következő két héten a Hold zavart, a hó végén azonban ismét rendszeressé váltak a megfigyelések. Jellemzőképpen: 30/31-én éjjel 9 helyen folyt észlelőmunka. Elismerést érdemelnek a bolygi amatőrök /Kész, Schmidt, Szabó/, akik többször szerveztek közös meteorozást; Fidrich Róbert, aki a Balaton mellett táborozva népszerűsítette az amatőr csillagászatot ismerősei körében; valamint a gödöllői amatőr csillagász találkozó résztvevői /Arvai, Gál, Kiss, Laczkó, Morovian, Podhorszky/, akik július 11/12-én észleltek csoportosan. Ki kell emelnünk egy országhatárunk túli "magányos" észlelőnket, Sajtz András /Ujfalu/ is, aki már hosszú hónapok óta küldi precíz, jól használható észleléseit.

Nem véletlen rovatunkban a megfigyelőtáborok, csoportos észlelések hosszú "méltatása". Azon kívül, hogy az ilyen alkalmak nagyon jók egymás megismerésére, a szabadidő közös, szanaszoros elöltöltésére, a feldolgozási tapasztalat azt mutatja; statisztikai szempontból előnyösebbek /pl. kisebbek a szükséges korrekciós értékek/, továbbá, mivelhogy több meteort látunk, pontosabb, átfogóbb képet kaphatunk az időszakban jelentkező áramlatokról. Külföldi meteoros gyakorlatban is sok észlelőtábor szerveznek a nagyobb rajok tanulmányozására - nem titkolt sikerrel. Ez persze nem azt jelenti, hogy egyénileg ne észleljünk, viszont ha csak tehetjük, szervezzünk gyakrabban csoportos megfigyeléseket!

Július beérkezett meteoradatai nagyrészt még feldolgozatlanok a nagy adatmennyiség és a rendelkezésre állt rövid idő következtében. A számszerű eredményekről később számolunk be. A hónap legjelentősebb eseményét, az Aquaridák maximumát a holdfény miatt nem tudtuk észlelni. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján inkább egy hosszabb "maximum-időszakra" számíthatunk, mint éles csúcsra - egy időben több, szétszórt, nehezen pontosítható pozíciójú radiáns aktív. A hónap utolsó két éjszakáján végzett megfigyelések nem túlzottan nagy aktivitásról számolnak be, így valószínűsíthetjük, hogy ebben az évben nem volt kiemelkedő Aquarida-tevékenység.

A már említett pénzesgyőri fotografikus észleléssorozaton kívül nem sokan fényképeztek. A felvételek sikerességéről a rovat zárásáig nem minden esetben érkezett visszajelzés. Szerencsére kísérté viszont Laczkó Attilát /Sülysáp/, aki július 19/20-án 00:10-00:33 UT közötti kockáján rögzített egy meteort. Mint beszámol róla, a jelenséget vizuálisan is látta: 00:30 UT-kor

tűnt fel a $00:05+32^{\circ}$ ill. $22:35+33^{\circ}$ koordináták között, 1 sec., kékesfehér, 0^m fényességű, 23° hosszú, csóvát húzott maga után. Eszlelőnk a felvételt - ígérete ellenére - még nem küldte be archívumunk számára.

Szeretnénk, ha valamennyi, hazánkban készült amatőr meteorfotót össze tudnánk gyűjteni archívumunkban. Ennek érdekében kérünk mindenkit, hogy sikeres meteorfotójából - legyen ez régi, vagy új, neadjisten pontos időpont nélküli "szórvány-fotografikus" - küldjön el fotoarchívumunk vezetője, Horváth Ferenc címére egyet-egyét.

Sajnos, a mikrometeorit-észlelések látszólag hanyatlóban vannak. Kétségtelen, hogy a csapadék nélküli időjárás is nagy szerepet játszik ebben. Sokat fog segíteni, ha az adatok "szakavatott" kezekbe kerülnek. A jövőben a mikro-megfigyeléseket a beérkezést követően Hardi Ferenchez továbbítjuk feldolgozásra. A rovatok ilyen beszámolóit - rendszeres, vagy időszakos megjelenéssel, ez meg nem elődöntött - o fogja összeállítani. Az év eddigi részének feldolgozásával rövidesen jelentkezünk.

Érdekes, hogy a sok vizuális meteoradat között kevés különleges jelenséget mutató akadt. Július két-három, országosan jól észlelt éjszakáján több szimultángyanús meteor vár esetleges pályaszámításra. A tűzgömbök száma is relatíve kevés, érdekes, hogy bármelyik tavaszi hónapban több fényes tűzgömb jelentkezett, mint most. Táblázatunk bemutatja a -4^m -nál fényesebbeket:

07 - 09/10	21:48 UT	B.szepezd /Fidrich/	-4^m
07 - 09/10	21:50 UT	B.szepezd /Fidrich/	-6^m
07 - 15/16	21:41 UT	Bakonycsernye /Fidrich/	-4^m
07 - 26/27	20:37 UT	Sankt-Johann /Keszthelyi/	-6^m ?
07 - 30/31	22:12 UT	Bakonycsernye /Fidrich/	-4^m
07 - 30/31	22:12 UT	Juta /Farkas/	-6^m
07 - 30/31	22:17 UT	Gödöllő /Árvai/	-4^m

Az utolsó három közül a bakonycsernyei és jutai jelenség igen nagy valószínűséggel szimultán megpillantás eredménye. Koordinátáik: $18:34-19^{\circ}$ -- $18:21-24^{\circ}$, ill. $17:26-13^{\circ}$ -- $16:42-15^{\circ}$. Radiánsa /pályáik metszéspontja/ a Scutum környékén található, Jutáról nézve meredekebben vágódott a légkörbe, amely az ottani nagyobb fényességét is indokolja. A gödöllői tűzgömb szimultán volta kétséges /koordinátái: $21:50+15^{\circ}$ -- $22:45+20^{\circ}$ /, bár az időpontbeli eltérés nem döntő /sajnos ez a tapasztalat!/, és a meghosszabított pálya is erősen az előző kettő metszéspontja felé tart. Viszont a másik két helyről a tűzgömböt délkeleten látták, ugyanezt a jóval északkeletebre fekvő Gödöllőről még délebbre kellett volna látni, ha geometriailag egyáltalán még látszhatott volna.

A "hónap eseménye" egyértelműen a Keszthelyi által 26/27-én Ausztriában /Sankt-Johann/ lejegyzettek. $20:37+4$ UT-kor változó-észlelés közben egy nagy lobbanást látott a binokulár látómezőjében. Szabadszeggel még jól látszott az ezt okozó, -6^m -ra becsült tűzgömb 3° -os fényes, zöldeskék nyoma a $16:20+50^{\circ}$ és $16:30+47^{\circ}$ koordináták között. Távcsővel 10 sec-ig látszott, miközben egyre diffúzabbá vált, szélesedett és lassan mozgott észak felé, mintegy fél foknyit.

A rovatot összeállította: Kovács Andrea és Tepliczky István